

4. Загальна декларація прав людини : прийм. і проголош. Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 16.12.1966 № 995_042 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 20.10.2019).
6. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : від 20.03.1952 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535 (дата звернення: 20.10.2019).
7. European Court of Human Rights, Kjeldsen, Busk Madsen, Pedersen v. Denmark, 7 December 1976 URL: <https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/10/Kjeldsen-Denmark-1976.pdf>. (дата звернення: 20.10.2019).
8. Довідник із застосування статті 2 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини Право на освіту, 30 квітня 2017 року. URL: <https://www.echr.coe.int/Documents> (дата звернення: 20.10.2019).
9. Европейский Суд по правам человека. Дело относительно некоторых аспектов законодательства об использовании языков в образовании в Бельгии против Бельгии : Постановление от 23.07.1968 // Защита личности от дискриминации: Юстиция: в 3 т. Т. 2. М. : Нов. юстиция, 2009. С. 202–246.

Одержано 24.10.2019

УДК 342.9

Ірина Вікторівна ПАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри правоохоронної

діяльності та поліції факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Постійне збільшення ролі інформації в суспільних відносинах можна назвати одним з наочних властивостей сучасного світового соціального прогресу, в якому стрімко зростає роль права як головного механізму регулювання таких відносин. Однак інформаційне суспільство розвивається такими швидкими темпами, що право суттєво відстає від його потреб, і саме тому в інформаційній сфері постійно виникає проблема взаємоузгодженості системоутворюючих елементів інформаційного права, до того ж між діючими нормативно-правовими актами існують протиріччя, що порушують системність законодавства та не сприяють стабільному й послідовному розвитку даної галузі.

В міру зростання значення інформаційного права постало питання його вивчення у навчальних закладах вищої юридичної освіти. Разом з тим проходять глибокі процеси модернізації системи юридичної освіти, укладаються нові Стандарти вищої юридичної освіти, постійно оновлюється законодавство та переглядається роль інформації в житті людини в умовах інформаційного суспільства сучасної правової доктрини. Саме тому, як навчальна дисципліна, інформаційне право продовжує посідати важливе місце у навчальному процесі.

Інформаційне право як навчальна дисципліна – це педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи правового регулювання суспільних відносин, що формуються в ході забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб на інформацію, в тому числі на інформаційні ресурси (документи, банки і бази даних, архіви, бібліотеки, музейні фонди тощо) та \ або функціонування інформаційної інфраструктури (організаційних структур, що забезпечують збір, обробку, зберігання, розповсюдження, пошук і передачу інформації, в тому числі забезпечують інформаційну безпеку; інформаційно-телекомунікаційних структур; інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій; системи засобів масової інформації) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності вмінь і навичок.

Нинішній навчальний курс інформаційного права складається із загальної та особливої частини. Загальна частина передбачає вивчення поняття інформаційного права та його джерел, інформаційних прав людини і громадянина, правового статусу суб'єктів інформаційного права, правового стану об'єкту інформаційних правовідносин, доступ громадян до інформації, державної політики та державного управління в інформаційній сфері та забезпечення інформаційної безпеки тощо.

Особлива частина інформаційного права об'єднує норми, що регулюють: інститут інтелектуальної власності в інформаційній сфері; інформаційні відносини в сфері віртуальної мережі Інтернет; інформаційні відносини в сфері преси і книговидавання; інформаційні відносини в сфері телебачення і радіомовлення; інформаційні відносини в сфері кіно і відео прокату; правовий стан діяльності засобів масової інформації; інформаційні відносини в сфері рекламної діяльності; інформаційні відносини в сфері в сфері бібліотечної справи; інформаційні відносини в сфері в сфері

архівної справи та архівів; інформаційні відносини в сфері в сфері державної статистики; інформаційні відносини в сфері створення, розповсюдження та використання таємної інформації; інформаційні відносини в сфері створення, розповсюдження та використання конфіденційної інформації; інформаційні відносини в сфері створення, розповсюдження та використання технічної інформації; правовий стан інформації в автоматизованих системах.

Сучасна навчальна дисципліна «Інформаційне право» у зв'язку із розвитком суспільних відносин зазнає істотних змін, сповнюється новим змістом. Фактичні переміни в системі законодавства обумовлюють виникнення і розвиток нових правових інститутів: Е-урядування, Е-документообіг, Е-торгівля, Е-освіта тощо [1, с. 38-44; 2, с. 31]. Крім того, інформаційне право розвивається у тісному взаємозв'язку з рядом інших соціальних, гуманітарних та технічних і економічних наук, запозичуючи у них методологічні, теоретичні підходи, понятійний апарат, розуміння сутності суспільних відносин, які визначаються технологічними ознаками їх реалізації [3, с. 77–78].

Як навчальна дисципліна інформаційне право має за мету сформувати у здобувачів вищої освіти знання, вміння і навички щодо особливого режиму правового регулювання інформаційних правовідносин. Осягнення зазначеного режиму дає перспективу здобувачу не тільки сполучати норми інформаційного права воєдино, створювати організовану систему, але й індивідуалізувати галузь інформаційного права. Юридичний режим визначає правовий статус суб'єктів права; правові способи здійснення прав і виконання обов'язків та діяльність держави, яка направлена на гарантування неухильного дотримання інформаційно-правових норм в реальних інформаційних правовідносинах. Завдяки юридичному режиму реалізується результативний вплив галузі інформаційного права як цілісного явища, так і будь-якої складової інституту або норми.

Зазначене дозволяє стверджувати, що інформаційне право становить своєрідну юридичну єдність. Норми інформаційного права об'єднуються в певну систему не за особливим методом або механізмом правового регулювання, а також за окремими специфічними принципами, домінантами, своєрідними способами впливу на правовідносини, що підтверджує наявність окремого юридичного режиму та наділяють норми галузевою специфікою. Притому інформаційно-правові норми вбачалося б можливим розпорозити за іншими галузями (як то, адміністративне право або цивільне), проте зарахувати їх тільки до однієї із зазначених галузей неможливо.

Можливість розвитку навчальної дисципліни інформаційного права в напрямку від сучасної структури з її міцним зв'язком між інститутами та підгалузями до створення такої системи, в якій початкові структурні конструкції існуватимуть в якості релятивної самостійності. У той же час, проблеми, що випливають із природних вимог подальшого розвитку інформаційного суспільства, визначають ціль правотворчого органу з їх врегулювання та удосконалення.

Для подальшого розвитку навчального курсу інформаційного права визначальним має стати усвідомлення не тільки перемін у соціальних та політичних умовах сучасного етапу розвитку юридичної науки, а й передусім варто брати до уваги зміни юридичного світосприйняття, бачень та думок відносно сучасного становища інформаційного суспільства.

Дійсно сьогоденний етап розвитку інформаційного суспільства не можливо забезпечити в межах навчальних дисциплін адміністративного, або цивільного права передусім завдяки трансформації рівня життя, як то: зміна дозвілля, модернізація побуту, інтернаціональний інформаційний обмін, Е-торгівля, Е-освіта, осучаснення виробництва, виготовлення ще більш нових програмних та апаратних засобів. Здобувачі юридичної освіти повинні бути готові до захисту інформаційних прав людини, утвердження верховенства права, будучи відданими принципам людської та професійної гідності, справедливості, рівності, неупередженості, незалежності, співпереживання та дотримання високих етичних стандартів. У навчальних планах закладів вищої освіти має бути присутнє інформаційне право, яке формує такі навички, причому їх обсяг має поступово збільшуватися. Освітні програми та навчальні плани мають розроблятися з залученням представників правничих спільнот та повинні відображати процеси та тенденції, що мають місце в правозастосуванні, а саме використання та огляд рішень національних та міжнародних судів, зокрема, практики Європейського суду з прав людини, її включення в освітній процес відповідно до рекомендацій Ради Європи.

Здобувачі вищої освіти повинні володіти достатнім обсягом майстерності застосування норм інформаційного права, яка дозволить їм ефективно здійснювати професійну діяльність. Вивчення інформаційного права сприятиме професійному розвитку майбутніх правників та правоохоронців, допоможе розширити й здобути ними професійні знання, вміння та навички, отримати нову спеціалізацію або кваліфікацію на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду.

Список бібліографічних посилань

1. Баранов О. А. Інститути інформаційного права. *Правова інформатика*. 2006. № 3 (11). С. 39-45.
2. Баранов О. А. Інтернет речей (IoT): мета застосування та правові проблеми. *Інформація і право*. 2018. № 2 (25).– С. 31–44.
3. Бобровник С. В. Правове регулювання та розвиток системи законодавства України // *Правова система України: теорія і практика* : тези доп. і наук. повідомл. наук.-практ. конф. Київ, 1993. С. 53–54.

Одержано 06.11.2019